

Investigation of School Principals' Views on Occupational Health and Safety Practices Carried Out in Schools

Gökhan Günay (Teacher-PhD Student)

Ministry of National Education - Türkiye

ORCID: 0000-0002-1430-9186

gunay_gokhan17@hotmail.com

Assist. Prof. Dr. Fatih Mutlu Özbilen

Çanakkale Onsekiz Mart University- Türkiye

ORCID: 0000-0003-3187-0028

fatihmutlu.ozbilen@comu.edu.tr

Abstract

It is of great importance to carry out various practices related to occupational health and safety (OHS) in order for schools to be safe educational institutions and to prevent various possible danger situations. The primary responsible persons in this area are the school principals, who are the administrators and heads of the schools. As a matter of fact, they have more experience about these activities than teachers and other personnel. Therefore, this research was conducted to examine the opinions of school principals on OHS practices carried out in schools. The research was carried out according to the qualitative method and holistic single case study design. The study group of the research consisted of 17 school principals working in public primary and secondary schools in the Biga district of Çanakkale in the second term of the 2022-2023 academic year. The data were obtained through the responses of the school principals to the structured interview form prepared by the researchers, and were categorized by analyzing with the deductive content analysis technique. As a result of the research, in line with the opinions of the school principals, it was determined that "determining the risk factors and taking the necessary precautions" is the most common practice in schools within the scope of OHS. "Predicting and eliminating the situations that may endanger human life" identified as the most beneficial of the practices at the school within the scope of OHS. It was determined that "problems in the provision of funds" are the most negative aspects of the practices on OHS in schools. The view of "lack of financial support" was determined as the most encountered difficulties/obstacles regarding the practices in schools within the scope of OHS. Finally, in the practices carried out in schools within the scope of OHS, it was determined that the highest expectation from upper units was the view of "material support". It is suggested that OHS trainings should be given with applied and repetitive trainings rather than theoretical and information stacks, and the equipment and financial needs required for OHS practices in schools should be met by upper units. In addition, it is suggested that new school buildings should be designed in accordance with legal criteria within the scope of OHS, responsibilities should be shared with other staff and higher units in order to reduce the responsibility of school principals for possible risk situations in schools, and school principals should be insured for legal sanctions for dangerous situations.

Keywords: School principal, Occupational health and safety, School management, School safety

**E-International Journal
of Educational
Research**

Vol: 14, No: 4, pp. 288-303

Research Article

Received: 2023-05-09

Accepted: 2023-07-20

Suggested Citation

Günay, G. & Özbilen, F. M. (2023). Investigation of school principals' views on occupational health and safety practices carried out in schools, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (4), 288-303. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1294416>

Extended Abstract

Problem: Schools are important institutions that help individuals get to know themselves, develop their potential and create a vision for life, thanks to the education and training services they offer. With the services provided to students in schools, it is tried to raise generations with good people, good citizens and character. It is of great importance for schools to be a qualified, healthy, productive and safe environment, as these qualifications to be acquired individually will also affect the future of the countries. It is possible for them to have these features and to prevent possible negative situations thanks to the security studies that should be carried out in a systematic and planned manner in schools.

In Turkey, which is one of the developing countries, the number of personnel working in both industry and service sectors has increased with the acceleration of industrialization as of 1980. Therefore, depending on the increasing number of personnel, various occupational accidents have occurred within these sectors. Based on this situation, it was envisaged to make various regulations regarding occupational health and safety (OHS), and one of the main targets set in this area was to give importance to OHS training at school level ([Ministry of Development, 2018](#)). Since OHS is a concept related to the physical, mental and social well-being of employees in all professions and in all fields, it is considered an important step to make working environments suitable for employees in order to maintain this well-being in the healthiest way ([Tadesse & Admassu, 2006](#)). On the other hand, it is also important that the measures to be taken in order to prevent and control various occupational hazards encountered in the workplace are based on a well-defined, clear and applicable policy, and that this OHS policy is known from the top management to all employees in the institutions ([Alli, 2008](#)). Occupational Health and Safety Law No. 6331 entered into force in Turkey in 2012 and a legal process has begun in this area. In addition, with this law, OHS studies have started to be implemented by a board in institutions in accordance with the legislation ([Official Gazette, 2012](#)). With the circular of the [Ministry of National Education \(2014\)](#) on OHS, the primary responsible person for the activities to be carried out was the school principal, emphasizing the establishment of this board in schools and emphasizing that the chief of the board is the school principal. Although it is seen that various researches on OHS are carried out in the literature, it is encountered that there is not enough awareness in this area ([Bülbül, 2016](#)). Awareness in this area can be achieved through training to be given to the personnel, and various occupational accidents and other safety-related issues can be prevented in schools ([Topgöl & Alan, 2017](#)). In this context, it is thought that the current research will contribute to the improvements to be made by determining how much awareness school principals have about OHS and their experiences about this process. Therefore, the aim of the research is to examine the opinions of school principals on occupational health and safety practices carried out in schools. For this purpose, some questions were asked about the practices carried out in schools and it was tried to obtain information in line with the purpose of the research.

Method: This research is a qualitative research and was designed according to a case study. Qualitative research is expressed as an interpretative paradigm because it reflects the subjective experiences and interpretations of individuals. In addition, personal opinions about a situation are tried to be revealed ([Starman, 2013](#)). Case studies, on the other hand, investigate the real-life counterparts by making a detailed contextual analysis of a limited number of events or situations with each other ([Zainal, 2007](#)). Since the occupational health and safety practices carried out in the schools examined within the scope of the research cover a single situation, a holistic single-case design was adopted in the research. Because holistic single-case designs allow for a deeper understanding of the phenomena ([Wright, 2015](#)). The study group of the research consisted of 17 school principals working as administrators in public primary, secondary and high schools in the Biga district of Çanakkale province in the second term of the 2022-2023 academic year. An easily accessible sampling method was adopted in the determination of the participants. Since this type of sampling is also related to the motivations of the participants in the research, the interests of the participants can also support their motivation ([Stratton, 2021](#)). The data were obtained with a structured interview form consisting of non-directive questions prepared by the researchers. Deductive content analysis technique was used in the analysis of the data. This technique is one of the methods used to interpret the meanings of data in the analysis of qualitative data ([Schreier, 2012](#)).

Findings: In the research, first of all, school principals determined the OHS practices carried out in schools; identifying risk factors and taking necessary precautions, providing OHS training to personnel, informing staff and students about dangerous situations, posting warning and informative signs in the relevant parts of the school, conducting exercises within the scope of OHS, establishing an OHS committee, dangerous situations They stated that the use of necessary equipment, preparation of an emergency action plan and establishment of a risk assessment team.

Secondly, in the research, school principals as the benefits of OHS practices carried out in schools; predicting and eliminating situations that may endanger human life, raising awareness of the importance of OHS among employees and students, increasing the trust of the employees in the institution by providing an institutional order and a healthy working environment, and contributing to a more efficient and productive education and training process.

Thirdly, in the research, school principals as negative aspects of OHS practices carried out in schools; Problems in the provision of allowances, lack of personnel specialized in OHS, inadequacy of OHS training, disruption of the education and training process, inadequacy of verbal education, insufficient time to allocate sufficient time for practices, burdening all the negativities experienced in practices to the head of the institution, personnel due to the repetition of the same trainings. expressed as boredom.

Fourthly, in the research, school principals identified the difficulties they face within the scope of OHS practices carried out in schools; lack of financial support, lack of equipment, lack of expert personnel, the school's structure is not suitable for OHS practices, the equipment is expensive, the lack of supervision, the equipment is not suitable for long-term use, the personnel are careless and unwilling towards the applications and the dangerous situations experienced cost the institution personnel. stated as.

Fifthly, in the research, school principals' expectations from upper units within the scope of OHS practices carried out in schools; financial support, facilitating the supply of equipment, supplying expert personnel, trainings that can raise awareness of OHS, increasing inspections, designing new institutional buildings in accordance with occupational health and safety measures, reducing the responsibility and workload of school principals within the scope of OHS, and school They expressed their opinion as insuring their managers against material, administrative and judicial damages that may be encountered.

Suggestions: It is suggested that OHS trainings should be given with applied and repetitive trainings rather than theoretical and information stacks, and the equipment and financial needs required for OHS practices in schools should be met by upper units. In addition, it is suggested that new school buildings should be designed in accordance with legal criteria within the scope of OHS, responsibilities should be shared with other staff and higher units in order to reduce the responsibility of school principals for possible risk situations in schools, and school principals should be insured for legal sanctions for dangerous situations.

Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Gökhan Günay (Öğretmen-Doktora Öğr.)

Millî Eğitim Bakanlığı - Türkiye

ORCID: 0000-0002-1430-9186

gunay_gokhan17@hotmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Mutlu Özbilen

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye

ORCID: 0000-0003-3187-0028

fatihmutlu.ozbilen@comu.edu.tr

Özet

Okulların güvenli birer eğitim kurumu olabilmesi ve karşılaşılabilecek olası çeşitli tehlike durumlarının önüne geçilebilmesi için İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) ile ilgili çeşitli uygulamaların yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu alanda birincil sorumlu kişiler, okulların yöneticisi ve amiri olan okul müdürleridir. Nitekim bu faaliyetler hakkındaki deneyimleri de öğretmenlerden ve diğer personelden daha fazladır. Dolayısıyla bu araştırmada, okul müdürlerinin okullarda yürütülen İSG uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel yöntem ve bütüncül tekli durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Çanakkale'nin Biga ilçesindeki kamu ilk ve ortaokullarında görev yapan 17 okul müdürü oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanmış yapılandırılmış görüşme formuna okul müdürlerinin verdikleri yanıtlar aracılığıyla elde edilmiş ve tümdengelimli içerik analizi tekniği ile analiz edilerek kategorileştirilmiştir. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda, "Risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması"nın İSG kapsamında okullarda en fazla yapılan çalışmalar olduğu belirlenmiştir. "İnsan hayatını tehlikeye sokabilecek durumların öngörülerek ortadan kaldırılması"nın da İSG kapsamında okulda yapılan çalışmaların faydalarından en çoğu olarak belirlenmiştir. "Ödenek temininde yaşanan sorunlar"ın ise okullarda İSG'ye ilişkin çalışmaların olumsuz taraflarından en çoğu olduğu saptanmıştır. "Maddi destek yetersizliği" görüşü de İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarla ilgili en fazla karşılaşılan zorluklar/engeller olarak belirlenmiştir. Son olarak İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarda üst birimlerden en fazla beklentinin "Maddi destek" görüşü olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda İSG eğitimlerinin teorik ve bilgi yığını şeklinde verilmesinden ziyade uygulamalı ve sürekli tekrarlı eğitimlerle verilmesi gerektiği ve okullarda İSG uygulamaları için gerekli ekipman ve maddi ihtiyacın üst birimlerce karşılanması gerektiği önerilmektedir. Ayrıca yeni okul binalarının İSG kapsamındaki yasal kriterlere uygun tasarlanması, okullardaki olası risk durumları için okul müdürlerinin sorumluluğunun azaltılması için diğer personel ve üst birimlerle sorumlulukların paylaşılması ve okul müdürlerine tehlikeli durumlar için yasal yaptırımlara yönelik sigortalama yapılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, İş sağlığı ve güvenliği, Okul yönetimi, Okul güvenliği

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 4, ss. 288-303

Araştırma Makalesi

291

Gönderim: 2023-05-09

Kabul: 2023-07-20

Önerilen Atıf

Günay, G. ve Özbilen, F. M. (2023). Okul müdürlerinin okullarda yürütülen iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (4), 288-303. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1294416>

GİRİŞ

Okullar, bireylere sundukları eğitim-öğretim hizmetleri sayesinde onların kendilerini tanımlarına, potansiyellerini geliştirmelerine ve bir yaşam vizyonu oluşturmalarına katkı sağlayan önemli kurumlardır. Okullarda öğrencilere sağlanan hizmetler ile iyi bir insan, iyi bir vatandaş ve karakter sahibi nesiller yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bireysel anlamda kazanılacak bu nitelikler beraberinde ülkelerin geleceğini de etkileyeceğinden okulların nitelikli, sağlıklı, üretken ve güvenli birer ortam olmaları büyük önem taşımaktadır. Bu özelliklere sahip olabilmeleri ve olası olumsuzluk durumlarının önüne geçilmesi ise okullarda sistemli ve planlı olarak yürütülmesi gereken güvenlik çalışmaları sayesinde mümkündür.

Gelişmekte olan ülkelerden birisi olan Türkiye’de 1980 yılı itibarıyla sanayileşmenin hız kazanmasıyla hem sanayi hem de hizmet sektörlerinde görev alan personel sayısı da artmıştır. Artan personel sayısına bağlı olarak bu sektörler içerisinde çeşitli iş kazaları görülmeye başlanmıştır. Bu duruma istinaden İSG ile ilgili olarak çeşitli düzenlemeler yapılması öngörülmüş ve bu konuda belirlenen temel hedeflerden birisi de okul düzeyinde İSG eğitimlerine önem verilmesi olmuştur ([Kalkınma Bakanlığı, 2018](#)). İSG, tüm mesleklerde ve tüm alanlarda çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyi oluşları ile ilgili bir kavram olduğu için bu iyi hal durumunun en sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi açısından çalışma ortamlarının çalışanlara uygun hale getirilmesi önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir ([Tadesse ve Admassu, 2006](#)). Diğer taraftan iş yerlerinde karşılaşılan çeşitli mesleki tehlikelerin önlenmesi ve kontrol edilebilmesi için alınması gereken önlemlerin iyi tanımlanmış, açık ve uygulanabilir bir politikaya dayandırılarak yürütülmesi ve bu İSG politikasının kurumlarda en üst yönetimlerden tüm çalışanlara kadar bilinmesi de önem taşımaktadır ([Alli, 2008](#)). Dolayısıyla bununla ilgili olarak Türkiye’de 2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte kamu ve özel sektör kapsamında bulunan tüm iş yerleri ve çalışma alanlarındaki İSG uygulamaları yasal bir sürece girmiştir. Böylelikle ülkemizdeki işyerlerinde İSG’nin sağlanabilmesi hususunda yapılması gereken düzenlemeler ve hem işverenlere hem de çalışanlara ait görev, sorumluluk ve haklar bu kanun kapsamında gerçekleştirilmeye başlanmıştır ([Resmî Gazete, 2012](#)). İSG Kanunu’nda (md. 22) da belirtildiği üzere, “Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, İSG ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere kurul oluşturur. İşveren, İSG mevzuatına uygun kurul kararlarını uygular.” ([Resmî Gazete, 2012](#)). Dolayısıyla ister kamu ister özel okullar olsun bu kurumlarda İSG hizmetlerinin sürdürülebilmesinin bir kurul takibinde gerçekleştirilmesi söz konusudur. Nitekim [Millî Eğitim Bakanlığı’nın \(2014\)](#) İSG ile ilgili genelgesinde, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na dayalı olarak bir İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulu oluşturulması gerektiği ve bu kurulun okullardaki amirinin okul müdürü, sekreteryasının ise müdür baş yardımcısı veya müdür yardımcıları tarafından yürütüldüğü ifade edilmektedir. Dolayısıyla okullarda bu kurulun oluşturulmasından, kurulun görev ve sorumluluklarının yürütülmesinden ve kurul üyelerinin birbiri arasındaki koordinasyonunun sağlanmasından birincil derecede sorumlu kişinin okul müdürü olduğu anlaşılmaktadır. [Millî Eğitim Bakanlığı’nın \(2015\)](#) 24.06.2015 tarihli ve 2015/21 sayılı Eğitimciler için Meslekî Etik İlkeler konulu genelgesinde de okul yöneticileri ile ilgili olarak “Okul yöneticileri; eğitim ve öğretimin sağlıklı ve güvenli bir ortamda yapılabilmesi için gereken önlemleri alır.” şeklinde de belirtilmektedir. Bu bağlamda okul müdürlerinin meslekî sorumluluklarını yerine getirirken okul güvenliğini tehdit edecek yönde her türlü olumsuzluğun sistemli ve planlı çalışmalarla önüne geçilmesinde birincil sorumlu kişiler oldukları gözden kaçırılmamalıdır.

Okulu etkileyen iç (bina, araç-gereç, öğrenci vb.) ve dış (okulun dış çevre öğeleri, belediye vb.) birçok faktör vardır. Bu faktörler okullar için zararlı ya da yararlı etkilerde bulunabilmektedir ([Toprakçı, 2001](#)). Söz konusu faktörler sebebiyle okullarda bazen güvenliği tehdit edici çeşitli kazalar yaşanabilmektedir. Bu kazalar [Kök-Sevdalı’nın \(2019\)](#) araştırmasında da ele alındığı şekliyle zehirlenme, elektrik, yangın, ihmal, servis, doğal afet, dikkatsizlik şiddet ve malzeme kaynaklı olabilmektedirler. Bu tür olumsuzluklar, okul ortamının güvenliğini zedeleyebilmekte ve yöneticiden öğretmene, öğrenciye ya da velilere kadar okulda bulunan herkesi etkileyebilmektedir. Diğer taraftan alanyazındaki birtakım araştırmalarda da belirtildiği üzere okullarda kullanılan çeşitli araç, gereç ve ekipmanlar sebebiyle çeşitli iş kazaları ortaya çıkmaktadır ([Aydemir, 2022a, 2022b; Kizirgil, 2018](#)). Dolayısıyla ne çeşit olursa olsun karşılaşılabilecek tüm kazalara yönelik İSG çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Alanyazında okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları üzerine araştırmalar bulunsun da ([Akdoğan, 2022; Gümüş, 2016; Kök-](#)

Sevdalı, 2019; Öz, 2019; Özyay, Sarı-Çavdar ve Tekir, 2020; Özgüler ve Koca, 2013; Ustaoglu, 2020, Uzun, 2019; Yılmaz, 2009), Bülbul'ün (2016) de belirttiği üzere bu alanda yeterli bir farkındalık oluşmamıştır. Bu farkındalığın oluşması çalışan personele iş sağlığı ve güvenliği üzerine verilecek eğitimlerle sağlanabilir. Nitekim bu eğitimlerin amacı, iş yerleri ve çalışma alanlarının güvenli bir hal alması, bu alanlarda karşılaşılabilecek çeşitli iş kazaları ya da mesleğe yönelik ortaya çıkabilecek hastalıkların daha aza indirgenmesi, iş yerlerinde çalışan personelin sahip olduğu temel haklar ile ilgili bilgi sahibi olmalarının sağlanması ve bu alanlarda riskli durumlar ile ilgili çeşitli önlemlerin alınmasını sağlamaktır (Topgül ve Alan, 2017). Diğer taraftan kazanılacak İSG bilinciyle birlikte çalışma alanlarında yaşanan deneyimlerin tespit edilmesi ve beraberinde alandaki eksiklik ve ihtiyaçların ortaya çıkarılması İSG'nin bir kültür haline gelmesinde faydalı olacaktır. İSG uygulamalarının yasal bir dayanağa bağlı kalınarak yürütülmesi ve bu uygulamaların okulları da kapsamı sebebiyle eğitim yöneticileri ve araştırmacıların okullardaki İSG çalışmalarını farklı bir bakış açısıyla ele almaları gerektiği durumu da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada okullardaki İSG uygulamalarının yürütülmesinden birincil derecede sorumlu olan ve eğitim yöneticileri olan okul müdürlerinin okullarda yürütülen İSG uygulamaları hakkında neler düşündükleri ve nasıl bir bakış açısına sahip oldukları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, okul müdürlerinin okullarda yürütülen İSG uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Okul müdürleri;

- İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmaları nasıl sıralamaktadırlar?
- İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmaların faydalarını nasıl sıralamaktadırlar?
- İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarla ilgili olumsuz görüşleri var mıdır?
- İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarla ilgili herhangi bir zorluk/engelle karşılaşıldığını düşünmekte midirler?
- İSG çalışmaları ile ilgili olarak üst birimlerden (İlçe, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Bakanlık vb.) ne tür beklentiler içerisindeyler?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi ile geçerlik ve güvenirlik alt başlıklarına yer verilmiştir.

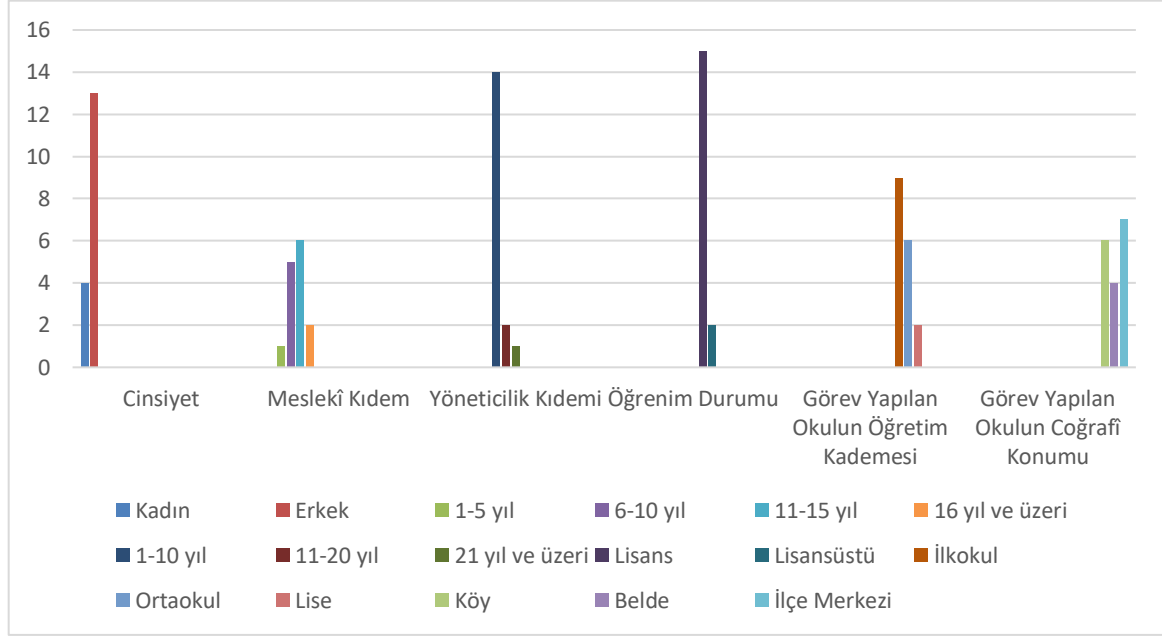
1. Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel yöntem ve durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, bireylerin öznel deneyimleri ve anlamlandırmalarını yansıttığı için yorumlayıcı paradigma olarak ifade edilmektedirler. Dolayısıyla araştırmacıların bir durum hakkındaki kişisel görüşleri, araştırmanın sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır (Starman, 2013). Durum çalışmaları, özünde sınırlı sayıda olan olay ya da durumların birbiri ile detaylı bir bağlamsal analizini yaparak gerçek yaşamdaki karşılığını araştırmaktadır (Zainal, 2007). İncelenen durum, okullarda yürütülen İSG uygulamaları olduğundan araştırmada bütüncül tekli durum deseni benimsenmiştir. Bütüncül tekli durum desenleri, olguların daha derinden anlaşılmasına izin vermektedir (Wright, 2015). İSG uygulamalarına yönelik derinlemesine bir anlayış ortaya konulabilmesi amacıyla birincil sorumlu kişiler olan okul müdürleri ile çalışılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar, okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda nitel bir bakış açısıyla derinlemesine analiz edilmeye çalışılmıştır.

2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Çanakkale ili Biga ilçesindeki kamu ilköğretim, ortaokul ve liselerde yönetici olarak görev yapan 17 okul müdürü oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde araştırmanın amacı ve sahip olunan kaynaklar dikkate alınmıştır. Nitel araştırmalarda verilerin derinlemesine analiz edilmesi hedeflenmektedir. Bu yönüyle çok sayıda bireyin çalışma grubunun içerisine dahil edilmesi mümkün görülmemektedir. Araştırmanın bağlamında çalışma grubu Çanakkale ili Biga ilçesinde görev yapan okul müdürlerinden kolay ulaşılabilir bireylerden meydana gelmiştir. Başka bir deyişle araştırmanın katılımcıları, maliyet açısından avantajlı olması ve diğer

örnekleme stratejilerine kıyasla daha az zaman alması sebebiyle kolay ulaşılabilir örnekleme metodu ile belirlenmiştir. Nitekim bu örnekleme türü, araştırmaya katılanların motivasyonları ile de ilgili olduğundan katılımcıların ilgileri motivasyonlarını da destekleyebilir (Stratton, 2021). Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, hem nicel hem de nitel araştırmalarda kullanılan bir örnekleme türüdür (Etikan, Musa ve Alkassim, 2016). Dolayısıyla daha sağlıklı ve nitelikli sonuçlara ulaşılabilmesi için katılımcıların ilgi ve motivasyonları dikkate alınmıştır. Aşağıda Tablo 1’de bu çalışma grubunda yer alan 17 okul müdürünün kişisel bilgilerine göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 1. Okul müdürlerinin kişisel bilgilerine göre dağılımları

Yukarıdaki Grafik 1’de araştırmaya katılan okul müdürlerinin 4’ünün kadın ve 13’ünün erkek olduğu; 1’inin 1-5 yıl, 5’inin 6-10 yıl, 6’sının 11-15 yıl, 2’sinin 16-20 yıl ve 3’ünün 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdem yılına sahip olduğu ve 14’ünün 1-10 yıl, 2’sinin 16-20 yıl, 1’inin 21 yıl ve üzeri yöneticilik kıdem yılına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca 15’inin lisans, 2’sinin lisansüstü düzeyinde öğrenim gördüğü; 9’unun ilköğretim, 6’sının ortaokul ve 2’sinin liselerde görev yaptığı ve 6’sının köyde, 4’ünün belde ve 7’sinin ise ilçe merkezinde görev yaptığı anlaşılmaktadır.

3. Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yönlendirici olmayan sorulardan meydana gelen yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara okul müdürlerinin yazılı bir şekilde yanıt vermeleri ile toplanmıştır. Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı ve kapsamını içerecek şekilde katılımcıların formu nasıl dolduracaklarına yönelik bir yönerge yer almaktadır. İkinci olarak araştırmanın yapısı ve katılımcıların özellikleri dikkate alınarak çalışma kapsamında önemli görülen kişisel bilgilerin yer aldığı bölüm bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanmış olan beş görüşme sorusu ve okul müdürlerinin eklemek istediği herhangi bir görüş olup olmadığı ile ilgili bir soru yer almaktadır.

4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde tümdengelimli içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Nitel verilerin analiz edilmesinde kullanılan içerik analizi bu verilerin anlamlarını yorumlamak için kullanılan yöntemlerden birisidir (Schreier, 2012). Tümdengelimli içerik analizinde, tüm veriler içerik açısından gözden geçirilir ve belirlenen kategorilere karşılık gelebileceği düşünülen kodlar ile bir kategorileştirme gerçekleştirilir (Polit ve Beck, 2012). Verilerin analizinde ilk olarak görüşme formlarının her birine bir sıra numarası verilerek formlar sıralanmıştır. Sonrasında okul müdürlerine “OM1, OM2, OM3” şeklinde kodlar verilerek görüşme formlarının üzerine yazılmıştır. Bulgular bölümünde okul müdürlerinin ifadeleri bu kod isimlere göre verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde; her bir sorunun sıra ile okunması, adlandırılması, kodlanması, kodların tasnif edilmesi ve kategorileştirilmesi aşamaları izlenmiştir. Kodlar ve kategoriler

bulgular bölümünde Google web uygulaması ile birbirinden bağımsız bir şekilde yapılandırılmıştır. Bu sayede araştırma bulgularının daha açık, net ve anlaşılır olması sağlanmıştır.

5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerliği sağlayabilmek adına, araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formundaki sorular, araştırmacının alanı ve kapsamı ölçeğinde bilgi sahibi olan üç farklı uzman tarafından incelenmiş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Ayrıca verilen cevaplar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı nesnel bir şekilde değerlendirilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) da belirttiği gibi araştırmadan elde edilen bulguların doğruluğu kanıtlanabildiğinde yani kodlama ve yorumlama işlemleri birden fazla kişi tarafından gerçekleştirildiğinde geçerlik ve güvenirlilik artmaktadır. Ayrıca üye kontrolü olarak bilinen katılımcı teyidi ile de araştırmada toplanan verilerin katılımcılar tarafından kontrol edilmesi sağlanabilmektedir (Merriam, 1998). Dolayısıyla kodlama sürecinde ifadelerde anlaşılabilirlik olması durumunda katılımcılar telefonla aranarak ifadelerini tekrarlamalarına izin verilmiş ve anlaşılabilirlik durumları ortadan kaldırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde okul müdürlerinin yanıtları ayrı ayrı incelenerek analiz edilmiş ve bütünselliği sağlayabilmek adına benzer yanıtlar birlikte değerlendirilmiştir.

1. Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İSG Çalışmalarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular:

İlk olarak "İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalar nelerdir?" sorusuna ilişkin okul müdürlerinin görüşlerinin frekans dağılımı aşağıdaki Diyagram 1'de verilmiştir.

Diyagram 1. İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalara ilişkin bulgular

Yukarıdaki Diyagram 1'e göre 17 okul müdürünün görüşleri doğrultusunda İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalar teması altında 9 kategori oluşturulmuştur. Bu uygulamalarla ilgili okul müdürlerinin 10'u "Risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması", 5'i "Personele İSG eğitimleri verilmesi", 4'ü "tehlikeli durumlara ilişkin personel ve öğrenci bilgilendirmesi", 4'ü "Okulun ilgili bölümlerine uyarıcı ve bilgilendirici levhaların asılması", 4'ü "İSG kapsamında tatbikatlar yapılması", 3'ü "İş sağlığı ve güvenliği kurulunun kurulması", 2'si "Tehlikeli durumlar için gerekli ekipman kullanımı", 2'si "Acil durum eylem planının hazırlanması" ve 1'i ise "Risk değerlendirme ekibinin kurulması" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

En fazla görüş belirtilen kategori "Risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması (f=10)" olmuştur. Yani okul müdürlerinin okullarda tehlike oluşturabilecek risk faktörlerini belirleyerek bunları önleyebilmek için çeşitli önlemler almaya çalıştıkları söylenebilir. Bu kategori altında belirtilen görüşlerden bazıları şöyledir:

"Tüm personel tarafından okulun tüm bölümlerinde risk oluşturabilecek unsurlar tespit edilerek okulun risk haritası çıkartılmıştır. Risklerin bertaraf edilebilmesi için üs birimlerle, okul aile birliği ve diğer sivil toplum kuruluşları iş birliği yapılmıştır. OM13"

"Kapılara açık kapı kilitleri kullanıldı, köşeli nesnelere yumuşak tampon kullanıldı ve merdiven korkuluklarının arasına ve merdiven boşluğuna koruyucu ağ takıldı. Pencere kilit sistemi takıldı. OM4"

"Merdiven boşluğu gibi düşme tehlikesi olan yerlere güvenlik önlemleri alındı, merdivenlere kaydırmaz bant uygulandı, devrilme tehlikesi olan eşyalar (dolap raf...vb.) sabitlendi, düşme riski olan pencerelerin açıklığı azaltıldı, temizlik malzemeleri, boya vb. kimyasal malzemelerin saklandığı depoları yönetmeliğe uygun hale getirildi. OM14"

"Acil durumlar, elektrik, yangın, merdiven, tuvaletler, temizlik, havalandırma, zemin, ergonomi, dolaplar, laboratuvarlar İSG'ye uygun hale getirilmiştir. Gerekli tedbirler alınmıştır. OM2"

Çoğunluklu olarak görüş belirtilen diğer kategoriler ise; "Personele İSG eğitimleri verilmesi (f=5)", "Tehlikeli durumlara ilişkin personel ve öğrenci bilgilendirmesi (f=4)", "Okulun ilgili bölümlerine uyarıcı ve bilgilendirici levhaların asılması (f=4)" ve "İSG kapsamında tatbikatlar yapılması (f=4)" olmuştur. Bu kategorilere ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

"İSG konusunda okulumuzda öğrenci ve öğretmenlere seminerler verilmektedir. Ayrıca tüm kat ve koridorlarda bilgilendirici tabela afiş ve görseller bulunmaktadır. Ayrıca İSG ile ilgili tatbikatlar yapılmaktadır. OM5"

"Öğrencilerimize ve tüm çalışanlarımıza İSG konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak üzere, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve bağlı birimleri, ilgili STK'lar ile hiçbir maddi ilişki kurulmadan tamamen gönüllülük esasına dayanan bir yapı içerisinde; seminer, konferans, panel vb. etkinlikler düzenlenmesi planlandı. OM7"

"İSG için okulumuzdaki tüm personel ve öğrencilerle yangın tatbikatı yapılmıştır. Deprem tatbikatı ve tahliyeleri yapılmıştır. OM3"

Görece daha az olan görüş olan kategoriler ise; "İSG kurulu kurulması (f=3)", "Tehlikeli durumlar için gerekli ekipman kullanımı (f=2)", "Acil durum eylem planı hazırlanması (f=2)", "Risk değerlendirme ekibinin kurulması (f=1)" şeklinde olmuştur. Bu kategorilere ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

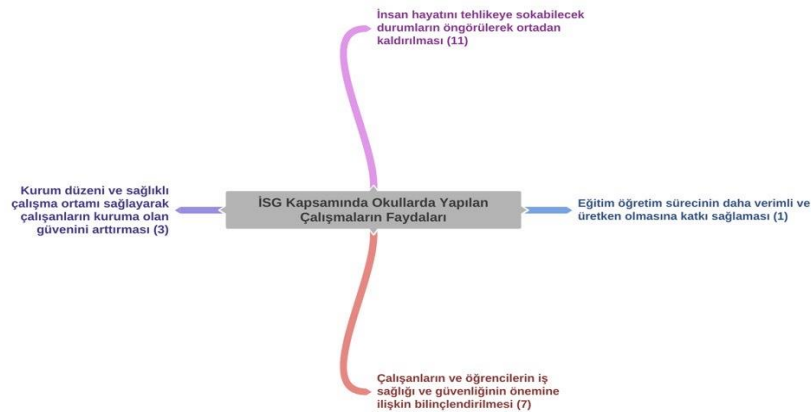
"Tehlikeli işlerde önlem olarak tehlikeyi azaltacak gerekli ekipman kullanılıyor...OM8"

"Çalışan sayısına göre İSG kurulu oluşturuldu...Acil durum eylem planı hazırlanarak dosya içerisinde muhafaza edildi...personel bilgilendirmesi yapıldı...OM9"

"İlk olarak İSG kurulu ve risk değerlendirme ekibi oluşturulmuştur. Acil durum ve eylem planı oluşturulup dosyada muhafaza edilmiştir...OM2"

2. Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İSG Çalışmalarının Faydalarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular:

İkinci olarak "İSG kapsamında okulda yapılan çalışmaların faydaları nelerdir?" sorusuna ilişkin görüşlerin frekans dağılımı aşağıdaki Diyagram 2'de verilmiştir.

Diyagram 2. İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmaların faydalarına ilişkin bulgular

Diyagram 2'ye göre okul müdürlerinin okullarda İSG uygulamalarının faydalarına ilişkin görüşleri doğrultusunda 4 kategori oluşturulmuştur. İSG uygulamalarının faydaları olarak okul müdürlerinin görüşlerinden 11'i "İnsan hayatını tehlikeye sokabilecek durumların öngörülerek ortadan kaldırılması", 7'si "Çalışanların ve öğrencilerin İSG'nin önemine ilişkin bilinçlendirilmesi", 3'ü "Kurum düzeni ve sağlıklı çalışma ortamı sağlayarak çalışanların kuruma olan güvenini arttırması", 1'i ise "Eğitim öğretim sürecinin daha verimli ve üretken olmasına katkı sağlaması" şeklinde olmuştur.

İSG uygulamalarının faydalarına yönelik görüşlerin çoğunluklu olarak "İnsan hayatını tehlikeye sokabilecek durumların öngörülerek ortadan kaldırılması (f=11)" ve "Çalışanların ve öğrencilerin İSG'nin önemine ilişkin bilinçlendirilmesi (f=7)" kategorileri altında birleştiği görülmektedir. Bu kategorilere ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

"Hayati tehlike yaratabilecek, sakatlığa sebep olabilecek, psikolojik etkileri olabilecek durumların önceden yapılan çalışmalarla engellenmesi sağlanır. Oluşabilecek her türlü kaybı en aza indirmeye açısından faydalıdır. OM4"

"Yapılan çalışmalar sayesinde iş kazaları ve zararları en aza indirgenebilmektedir. Bu konuda daha bilinçli öğrenciler yetişmektedir...OM6"

"Okulda daha tedbirli olunmasına fayda vermektedir. Okuldaki yapılacak çalışmalarda tüm personelin daha dikkatli olmasına imkân sağlamakta ve iş güvenliğine yönelik farkındalık oluşturmaktadır. OM1"

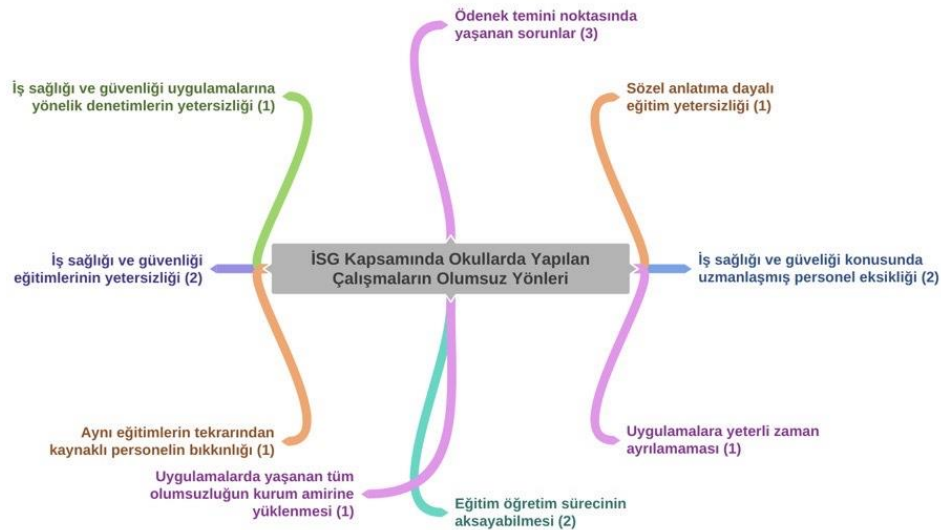
Görece daha az görüş belirtilen kategoriler ise; "Kurum düzeni ve sağlıklı çalışma ortamı sağlayarak çalışanların kuruma olan güvenini arttırması (f=3)" ve "Eğitim öğretim sürecinin daha verimli ve üretken olmasına katkı sağlaması (f=1)" olduğu görülmektedir. Bu kategorilere ilişkin görüşlerden bazıları şöyledir:

"Kuruma olan güveni arttırmaktadır. Kişi ve kurumun düzeni ve güvenliğini sağlaması, sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturması ve çalışma ortamına yönelik güven hissini arttırması açısından faydalıdır. OM3"

"Genel güvenliği sağlaması bakımından okul güvenliğini ve okulun genel performansını yükseltir eğitim ve öğretimin daha verimli olmasına olanak sağlar...OM4"

3. Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İSG Çalışmalarının Olumsuz Taraflarına İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular:

Üçüncü olarak "İSG'ye ilişkin çalışmaların olumsuz tarafları nelerdir?" sorusuna ilişkin görüşlerin frekans dağılımı aşağıdaki Diyagram 3'te verilmiştir.

Diyagram 3. İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmaların olumsuz yönlerine ilişkin bulgular

Yukarıdaki Diyagram 3'e göre okul müdürlerinin İSG uygulamalarının olumsuz yönlerine yönelik belirttikleri görüşler doğrultusunda 9 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler dışındaki 5 görüşe göre ise İSG çalışmalarının herhangi bir olumsuz yönü bulunmasa da bazı görüşlere göre çeşitli

olumsuzluklarla ilgili ifadelerle rastlanmaktadır. Özellikle "Ödenek temininde yaşanan sorunlar (f=3)", "İSG konusunda uzmanlaşmış personel eksikliği (f=2)" ve "İSG eğitimlerinin yetersizliği (f=2)" kategorilerinde görece daha fazla olumsuzluk olarak belirtilen görüşler yer almaktadır. Bu kategoriler ile ilgili görüşlerden bazıları şöyledir:

"Maalesef köy okullarında bu uygulamalar için yeterli ödenek verilmemesini bir olumsuzluk olarak söyleyebilirim. OM2"

"Mesleki yeterliliği olmayan İSG uzmanlarının olması ve İSG eğitimlerinin yetersiz ve niteliksiz olması...OM12"

"İSG kapsamında okullarda gerekli bilgi birikime sahip olmayan personelin fazla olması ve bundan dolayı kulaktan dolma yanlış müdahalelerde bulunmak...OM15"

Görece daha az görüş belirtilen kategoriler ise; "Eğitim öğretim sürecinin aksayabilmesi (f=2)", "Sözel anlatıma dayalı eğitimin yetersizliği (f=1)", "Uygulamalara yeterli zaman ayırlamaması (f=1)", "Uygulamalarda yaşanan tüm olumsuzluğun kurum amirine yüklenmesi (f=1)", "İSG uygulamalarına yönelik denetimlerin yetersizliği (f=1)", "Aynı eğitimlerin tekrarından kaynaklı personelin bıkkınlığı (f=1)" şeklindedir. Bu kategorilerden bazılarının ilişkin görüşler şöyledir:

"Olumsuz tarafı olduğunu düşünmüyorum belki derslerin işlenişini aksattığı söylenebilir. OM11"

"Yoğun iş temposu içinde gerekli çalışmalara yeterli zaman ayırlamaması ve iş yerinde sorumlu işverenin tüm olumsuzluklardan sorumlu tutulması. OM4"

"Gerekli olmasa da bazı çalışmaların sürekli tekrar edilmesi kurum personelinin çalışmalardan yılmasına sebep olmaktadır. OM1"

4. Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İSG Çalışmalarıyla İlgili Karşılaştıkları Zorluklar/Engellere İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular:

Dördüncü olarak "İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarla ilgili karşılaşılan zorluklar/engeller nelerdir?" sorusuna ilişkin görüşlerin frekans dağılımı aşağıdaki Diyagram 4'te verilmiştir.

Diyagram 4. İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarda karşılaşılan zorluklara/engellere ilişkin bulgular

Yukarıdaki Diyagram 4'e göre okul müdürlerinin okullarda İSG uygulamaları kapsamında karşılaştıkları zorluklar/engellerle ilgili görüşleri doğrultusunda 10 kategori oluşturulmuştur. En fazla görüşün birleştiği kategorilerin ise; "Maddi destek yetersizliği (f=6)", "Ekipman yetersizliği (f=3)", "Uzman personel eksikliği (f=3)", "İSG uygulamalarına öğrencilerin yeterince önem vermemesi (f=2)", "Okulun yapısının İSG uygulamaları için elverişli olmaması (f=2)", "Ekipman pahalılığı (f=2)" ve "Yaşanan tehlikeli durumların kurum personeline mâl edilmesi (f=2)" olduğu görülmektedir. Bu kategorilere ilişkin belirtilen görüşlerden bazıları şöyledir:

"İSG ekipmanlarına ulaşmanın zorluğu ve pahalılığı, bu işlerde çalışabilecek yeterlilikte personel eksikliği, öğrencilerin gerektiği kadar dikkatli ve özenli olmaması. OM3"

"Öğrencilerin İSG tedbirlerini gereksiz görmesi, kişisel koruyucu donanımların yetersiz olması, okulun fiziksel yapısının iş sağlığı ve tedbirlerini almak için elverişli olmaması, binanın oldukça eski olması karşılaştığımız zorluklardandır. OM15"

"Maddi olanaklar noktasında yaşanan yetersizlikler nedeniyle düzenlemeler yapılmasında zorluklar yaşanmaktadır...OM8"

"Okul binaların eski olması sebebiyle bazı kazaların öngörülememesi. OM4"

"Okul müdürleri İSG kapsamında sorumluluğu birinci derecede üstlendiklerinden maddi imkansızlıklar nedeniyle bertaraf edilemeyen risklerden ötürü oluşan olumsuz durumlarda mesleğini kaybetme, hatta adli işlemlere maruz kalma durumları yaşayabilmektedir. OM13"

Görece daha az görüş belirtilen kategorilerin ise; "Denetim eksikliği (f=1)", "Ekipmanların uzun süreli kullanıma uygun olmaması (f=1)", "Personelin uygulamalara yönelik dikkatsiz ve isteksiz olması (f=1)" olduğu görülmektedir. Bu kategorilere ilişkin belirtilen görüşlerden bazıları şöyledir:

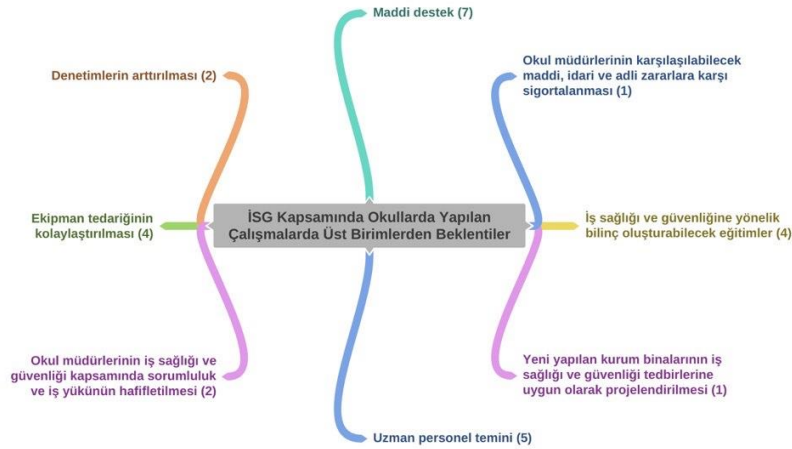
"İSG eğitimi alan personelin bu konuda dikkatsiz ve isteksiz olması...OM2"

"İSG'ye yönelik temin edilmeye çalışılan malzemelerin çok pahalı ve sürekli kullanıma uygun olmamaları...OM8"

"Süreklilik arz eden bir denetim yapılması ve sürekli takip edilmesi gerekiyor...OM1"

5. Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İSG Çalışmalarıyla İlgili Üst Birimlerden Beklentilerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular:

Beşinci olarak "İSG çalışmaları ile ilgili olarak üst birimlerden (İlçe, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Bakanlık vb.) beklentileriniz nelerdir?" sorusuna ilişkin okul müdürlerinin görüşlerinin frekans dağılımı aşağıdaki Diyagram 5'te yer almaktadır.

Diyagram 5. İSG kapsamında okullarda yapılan çalışmalarda üst birimlerden beklentilere ilişkin bulgular

Yukarıdaki Diyagram 5'e göre okul müdürlerinin İSG uygulamaları kapsamında üst birimlerden beklentileri ile ilgili 8 kategori oluşturulmuştur. En fazla görüşün birleştiği kategoriler; "Maddi destek (f=7)", "Uzman personel temini (f=5)", "Ekipman tedarikinin kolaylaştırılması (f=4)", "İSG'ye yönelik bilinç oluşturabilecek eğitimler (f=4)" şeklindedir. Bu kategorilerle ilgili görüşlerden bazıları şöyledir:

"İSG'de kullanılabilecek ekipmana ulaşımın, tedarikin kolaylaştırılması, bu işlerde çalışabilecek yeterlilikte personel temini, okuldaki her bireye konuyla ilgili seminer veya eğitimler aracılığıyla gerekli duyarlılığın ve bilginin verilmesi. OM2"

"Okullar düzeyinde de İSG uzmanlarının bulundurulması gerekmektedir. OM14"

"Kolay ulaşılabilir bir maddi kaynak mutlaka olmalı, planlı merkezi eğitimler düzenlenmelidir. OM4"

"Öncelikle okul içi çok büyük risk oluşturan durumların bertaraf edilebilmesi için okullara ilçe milli eğitim müdürlükleri veya ilgili bakanlıklardan bürokratik işlemlere tabi olmadan kolayca kullanabilecekleri bütçenin oluşturulması gerekmektedir. OM13"

Görece daha az görüş belirtilen kategorilerin ise; "Denetimlerin arttırılması (f=2)", "Okul müdürlerinin İSG kapsamında sorumluluk ve iş yükünün hafifletilmesi (f=2)", "Yeni yapılan kurum binalarının İSG tedbirlerine uygun olarak projelendirilmesi (f=1)" ve "Okul müdürlerinin karşılaşılabileceği maddi, idari ve adli zararlara karşı sigortalanması (f=1)" olduğu görülmektedir. Bu kategorilere ilişkin belirtilen görüşlerden bazıları şöyledir:

"...yapılan çalışmaların iş sağlığı uzmanlarınca kontrol edildikten ve onayı alındıktan sonra okul idaresine ve üst kurumlara teslim edilmesi gerekmektedir...OM6"

"Özellikle maddi desteğin oldukça yetersiz olduğu okullarda İSG konusunda üst makamlarca beklenti çok yüksektir...OM1"

"İSG kapsamında okul müdürlerinin işveren vekili olarak tanımlanarak her olay ve yaptırımdan sorumlu tutulması yanlış bir düşünce...OM14"

"İSG uygulamalarına yönelik denetimler arttırılmalıdır. OM3"

"Okullarda oluşan risklerden doğan olumsuz durumlarda sorumluluk yalnızca okul müdürlerinin üzerine yüklenmemelidir...Ayrıca İSG uygulamaları kapsamında yetersiz bütçe ve ağır sorumluluk durumu okul müdürlerinin müdür olarak görev yapma isteğini azaltmaktadır...olumsuz durumlarda hem maddi, hem manevi, hem de adli olarak zor durumda bırakılan okul müdürlerinin MEB tarafından sigortalanmaları gerekmektedir. OM13"

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: İlk olarak okul müdürleri okullarda yürütülen İSG uygulamalarını; risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, personele İSG eğitimleri verilmesi, tehlikeli durumlara ilişkin personel ve öğrenci bilgilendirmesi yapılması, okulun ilgili bölümlerine uyarıcı ve bilgilendirici levhaların asılması, İSG kapsamında tatbikatlar yapılması, İSG kurulunun kurulması, tehlikeli durumlar için gerekli ekipman kullanımı, acil durum eylem planı hazırlanması ve risk değerlendirme ekibinin kurulması şeklinde belirtmişlerdir. Sonuçlara bakıldığında okul müdürlerinin İSG sürecine yönelik planlama ve organizasyon ile okul içi uygulamalar hakkında görüşler belirttikleri; ancak denetim ve düzeltme kısmına yönelik bir uygulamadan bahsetmedikleri görülmektedir. [Uzun'un \(2019\)](#) araştırmasında da iş güvenliğinin boyutlarının çok fazla olması sebebiyle bu konuda yaşanabilecek problemlerin çözümünde denetlemelerin ve kanunların yeterli olmayacağı; bunun yerine personele İSG bilincinin kazandırılması, bu bilinç için de kullanılan eğitici materyal ve araç-gereçlere daha kolay erişim sağlanabilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Mevcut araştırmada ayrıca okul müdürlerinin çoğunluğunun İSG uygulaması olarak okullarda risk faktörlerini belirleyip, tehlike oluşturabilecek durumları bertaraf etmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Nitekim [Özay vd.'nin \(2020\)](#) araştırmalarında da bu risk faktörlerinin belirlenerek ortadan kaldırılması yönünde yapılan çalışmaların önemi vurgulanmaktadır. Fakat diğer taraftan [Öz'ün \(2009\)](#) araştırmasında öğrencilerin İSG uygulamaları çerçevesinde okulda yeterli güvenlik önlemi alınmadığını düşünmelerine rağmen öğretmenler ve arkadaşları sayesinde okulu güvenli bulduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla mevcut araştırmanın okul müdürlerinin okullardaki bu uygulamalar kapsamında üstlendikleri sorumluluk karşısında belirgin bir baskı hissettikleri ya da tedirginlik yaşadıkları görüldüğünden; öğrencilerin okulu güvenli bir ortam olarak algılamaları için daha fazla gayret etmeleri gerekmektedir. Bu sonuçlar okul müdürlerinin İSG uygulamalarında, okul içi yapılacak düzenlemeler boyutuna odaklandıklarını da göstermektedir.

İkinci olarak okul müdürlerine göre İSG uygulamalarının faydaları; insan hayatını tehlikeye sokabilecek durumların öngörülerek ortadan kaldırılması, çalışanların ve öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliğinin önemine ilişkin bilinçlendirilmesi, kurum düzeni ve sağlıklı çalışma ortamı sağlayarak çalışanların kuruma olan güvenini arttırması ve eğitim öğretim sürecinin daha verimli ve üretken olmasına katkı sağlamasıdır. [Özay vd. \(2020\)](#) de araştırmalarında okullarda yürütülen İSG uygulamaları kapsamında öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri açısından karşılaşılabilecek olası risk faktörlerinin tespit edilmesi ve bu risk faktörlerinin ortadan kaldırılması yönünde planlı ve sistematik birtakım uygulamaların gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. [Cerci ve Çetin'in \(2019\)](#) araştırmalarında İSG uygulamaları konusundaki sorumluluklar okul müdürlerine ek görevler yüklese de aslında görev yaptıkları okulların daha sağlıklı ve etkili okullar olabilmeleri konusunda da kendilerine avantaj sağlayacağını belirtmektedirler. [Tekin, Tekin, Suvaydan, Güler ve Hafizoğlu'nun \(2021\)](#) araştırma sonuçları da iş

güvenliğine yönelik okullarda oluşan kültürün kurumlar açısından önemli olduğunu; bu alanda verilecek eğitimlerin öğrencilerin de İSG konusunda bilgilerini artırdığını ve bu sürece olumlu tutum takınmalarını desteklediğini ortaya koymuştur. Aynı çalışmada yine mevcut araştırma ile paralel bir sonuç olarak İSG'ye yönelik elde edilecek kültür sayesinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasının da söz konusu olacağı tespit edilmiştir. Aynı husus benzer olarak [Deliönü ve Utlu'nun \(2016\)](#) çalışmasında da vurgulanmakta; birçok öğretmenin İSG ile ilgili bilgi sahibi olmaması sebebiyle öğrenciden, öğretmenlere ve diğer çalışanlara kadar okuldaki herkese İSG ile ilgili eğitim verilmesi gerektiği üzerinde önemle durulmaktadır. Dolayısıyla okulların sağlıklı ve düzenli birer kurum olmaları ve çalışanlardan öğrencilere kadar herkesin üretken ve verimli bir ortamda bulunabilmesi açısından İSG bilincinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. [Topgöl ve Alan'ın \(2017\)](#) da çalışmalarında belirttiği gibi bu konuda bilinç oluşturmak ve İSG'yi bir kültür haline dönüştürebilmek, bu alanda verilecek eğitimler ile sağlanabilir.

Üçüncü olarak okul müdürlerine göre İSG uygulamalarının olumsuz yönleri; ödenek temininde yaşanan sorunlar, İSG konusunda uzmanlaşmış personel eksikliği, İSG eğitimlerinin yetersizliği, eğitim öğretim sürecini aksatabilmesi, sözel anlatıma dayalı eğitimin yetersizliği, uygulamalara yeterli zaman ayrılamaması, uygulamalarda yaşanan tüm olumsuzluğun kurum amirine yüklenmesi, aynı eğitimlerin tekrardan kaynaklı personel bıkkınlığıdır. Araştırmada İSG ile ilgili ödenek temini ve uzmanlaşmış personel eksikliği, okul müdürlerin en fazla üzerinde durdukları sorunlar olarak dikkat çekmektedir. Nitekim bu hususlarla ilgili [Deliönü ve Utlu'nun \(2016\)](#) çalışmasında da paralel olarak görüşme yapılan okul yöneticilerinin ifadelerinde okul müdürünün İSG ile ilgili uzmanlığının bulunmasına rağmen mali durumlar sebebiyle okullarda bu alandaki uygulamaların zaman alabildiğine rastlanmaktadır. Diğer bir husus olarak da okul yöneticilerine İSG uygulamalarında yüklenen sorumluluklar göze çarpmaktadır. Nitekim [Bülbül'ün \(2016\)](#) belirttiği gibi 6331 sayılı Kanun, okullardaki personellere birtakım yeni yükümlülükler getirmiş; okul müdürleri ve diğer eğitim yöneticilerinin işveren vekili olarak tanımlanması ve İSG ile ilgili olarak çok önemli görevlerin üstlenmeleri gerektiğinin kapısını aralamıştır. [Baznabaz, Akin, Elgörmüş, Özmen ve Böçkün'ün \(2023\)](#) çalışmalarında da okullarda İSG hakkında meydana gelebilecek problemlerden okul müdürleri ve öğretmenler sorumlu olduğu için onların görüşleri de dikkate alınarak bu konuda izlenecek adımların önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca kurumlarda çalışan yöneticiler ve diğer personellerin İSG alanında işbirliği yapmaları ve bu sayede sağlıklı bir çalışma ortamı ve sosyal iklim oluşturularak daha geniş hedeflere ulaşılması daha kolay olacaktır ([Ali, 2008; Erdil, 2022](#)). Yani bu alandaki tüm sorumluluğun okul müdürü üzerinde bırakılması daha kısıtlı ve kısa soluklu çözümlerin üretilmesini beraberinde getirecektir.

Dördüncü olarak okul müdürlerinin İSG uygulamaları kapsamında karşılaştıkları zorluklar; maddi destek yetersizliği, ekipman yetersizliği, uzman personel eksikliği, okulun yapısının İSG uygulamaları için elverişli olmaması, ekipmanların pahalı olması, denetim eksikliği, ekipmanların uzun süreli kullanıma uygun olmaması, personelin uygulamalara yönelik dikkatsiz ve isteksiz olması ve yaşanan tehlikeli durumların kurum personeline mal edilmesi şeklindedir. [Kök-Sevdalı'nın \(2019\)](#) çalışmasında da bu sonuçlarla paralel olarak bazı okul yöneticileri ağırlıklı bir şekilde ödenek yönünden, okul binalarının eski olmasından, periyodik kontrol bakımından, İSG ile ilgili uzmanlıklarının olmaması açısından, okullarda çalışanların işbirliği ve katılımlarındaki eksiklikten ve iş güvenliği uygulamaları hakkında kurallara uymamalarından dolayı çeşitli sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu süreçte bir kurumun daha sağlıklı ve güvenli bir yönetim standardına ulaşabilmesi için kurumda İSG uygulamalarına aktif katılım önemli bir yer tutmakla birlikte yöneticilerin bu sürece liderlik etmeleri gerekmektedir. Çünkü kurumlardaki sağlık ve güvenlik beraberinde gelecek başarının ayrılmaz bir parçasıdır ([Hughes ve Ferrett, 2016](#)). Diğer taraftan [Özay vd.'ne \(2020\)](#) göre İSG uygulamaları için okullarda teknik ve alt yapı ile ilgili gereksinimlerin karşılanması bu alandaki personelin yeterli bir eğitimden geçirilmesi ve doğru bir planlamanın gerçekleştirilmesi ile sağlanabilir. Ayrıca araştırmacılar okullardaki İSG'ye yönelik uygulamaların yetkili bir denetim kurulu tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi ile süreçte karşılaşılabilecek olası olumsuzlukların önüne geçilmesindeki önemini vurgulamışlardır.

Beşinci olarak okul müdürlerinin İSG uygulamaları kapsamında üst birimlerden beklentileri; maddi destek, ekipman tedariğinin kolaylaştırılması, uzman personel temini, İSG'ye yönelik bilinç oluşturabilecek eğitimler, denetimlerin artırılması, yeni yapılan kurum binalarının İSG tedbirlerine uygun olarak projelendirilmesi, okul müdürlerinin İSG kapsamında sorumluluk ve iş yükünün hafifletilmesi ve

okul müdürlerinin karşılaşılabilecek maddi, idari ve adli zararlara karşı sigortalanmasıdır. Alanyazında bu sonuçlara paralel olarak okul yöneticilerine İSG hakkında sorumluluklarının farkına varabilmeleri için uzman kişilerin destek olmaları, İSG üzerine eğitimlerin sürekli güncellenmesi ve çeşitli kurs, seminer vb. yollarla bilgilendirilmelerin yapılması, ekipman tedariklerinin sağlanması, okullardaki çalışmaların denetlenmesi ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yeterli kaynak ayrılması gerektiği ile ilgili sonuçlara ulaşan araştırmalara rastlanmaktadır (Deliönü ve Utlu, 2016; Özay vd., 2020; Ustaoglu, 2020; Uzun, 2019; Yılmaz, 2009). Cereci ve Çetin'in (2019) araştırmasında okul müdürlerinin genellikle İSG uygulamaları konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı hatta bu alanda okul müdürlerine yeterli bilgi verilmeden mevzuatın gereklilikleri kapsamında çeşitli sorumluluklar verildiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu sonuçların mevcut araştırmanın sonuçlarından İSG konusunda gerekli eğitimlerin sağlanması ve okul müdürlerinin bu alandaki sorumluluklarının ve iş yüklerinin hafifletilmesi gerektiği ile ilgili beklentilerle örtüştüğü görülmüştür. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulması uygun görülmektedir:

- İSG eğitimleri teorik ve bilgi yığını şeklinde anlatılmasından çok uygulamalı ve sürekli tekrara gerek kalmadan yapılacak şekilde planlanmalıdır.
- Okullarda İSG uygulamaları kapsamında tüm ekipman ve maddi ihtiyaçlar üst birimlerce ivedilikle karşılanabilmelidir.
- Yeni yapılan okul binaları İSG kapsamında belirlenen yasal kriterlere uygun olarak tasarlanıp, teslim edilebilmelidir.
- Olası yaşanması muhtemel riskli durumlarda okul müdürlerinin sorumluluğunu azaltabilmek adına, sorumluluk diğer kurum personeliyle veya üst birimlerle paylaşılabilmelidir.
- Okul müdürlerine okullarda meydana gelebilecek olası tehlikeli durumlar neticesinde karşılaşılabilecekleri yasal yaptırımlar (maddi ve hukuki) için bir sigortalama uygulaması getirilebilmelidir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

302

- Akdoğan, K. (2022). Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının incelenmesi: İç Anadolu Bölgesi örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı, Türkiye.
- Alli, B. O. (2008). *Fundamental principles of occupational health and safety* (Second edition), Geneva: International Labour Office.
- Aydemir, A. (2022a). Okullarda yaşanan olası iş kazalarının türleri ve sebepleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(25), 209-225. <http://dx.doi.org/10.52096/usbd.6.25.13>
- Aydemir, A. (2022b). Okullarda yaşanan olası iş kazalarının maliyetleri ve sonuçları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 8(16), 370-379. <http://dx.doi.org/10.52096/jsrbs.8.16.22>
- Baznabaz, M.Ş., Akın, M., Elgörmüş, Y., Özmen, Ş., & Böckün, M. (2023). Okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların doküman analizi ile incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10(1), 208-223. <https://doi.org/10.46868/atdd>.
- Bülbül, M. (2016). *İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının okullar açısından incelenmesi*. 8. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı, İstanbul, Türkiye, 08 Mayıs 2016, ss.60
- Cereci, C., & Çetin, R. B. (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151-162.
- Deliönü, Ö., & Utlu, Z. (2016). Lise ve dengi okullarda iş sağlığı ve güvenliği ile iş sağlığı ve güvenliği dışındaki tehlikeler. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1514-1531. <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3434>
- Erdil, A. (2022). The importance of workplace-occupational safety in the perspective of enterprise sustainable development and performance. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Özel Sayı 42, 88-99.
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1-4. <http://dx.doi.org/10.11648/j.ajtas.20160501.11>
- Gümü, B. (2016). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin irdelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Hughes, P., & Ferrett, E. (2016). *Introduction to health and safety at work* (Sixth Edition), London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.

- Kalkınma Bakanlığı (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): İş sağlığı ve güvenliği çalışma grubu raporu* (Yayın No: KB: 3045-ÖİK: 826). Erişim adresi <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/IsSagligiGuvenligiCalismaGrubuRaporu.pdf>
- Kizirgil, G. (2018). *Teknik bilimler meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş güvenliği algılarının değerlendirilmesi Fırat Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.
- Kök-Sevda, N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye.
- MEB (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi*. Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi <https://egitimmezuat.net/index.php/genelgeler/genelge-2014/92-2014-16-sayili-genelge-i-s-sagligi-ve-guvenligi>
- MEB (2015). *Eğitim-öğretim hizmeti verenler için mesleki etik ilkeler*. Erişim adresi http://personel.meb.gov.tr/genelge_gorus_yonerge/ET%C4%B0K%20GENELGE.pdf
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Öz, F. (2019). *Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürü üzerine sosyolojik bir inceleme: Diyarbakır örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye.
- Özay, A. D., Sarı-Çavdar, P., & Tekir, Ö. (2020, Haziran). *Okul sağlığı uygulamalarının iş sağlığı ve güvenliği açısından değerlendirilmesi*. İzmir Demokrasi Üniversitesi Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi'nde sunulmuştur.
- Özgüler, A. T., & Koca, T. (2013). Meslek yüksekokullarında iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin gerekliliği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, UMYOS Özel Sayı, 15-20.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Principles and methods*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Resmî Gazete (2012). *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu* (Kanun No: 6331). Erişim adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage.
- Starman, A. B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of Contemporary Educational Studies*, 1, 28-43.
- Stratton, S. J. (2021). Population research: Convenience sampling strategies. *Prehospital and Disaster Medicine*, 36(4), 373-374. <http://dx.doi.org/10.1017/s1049023x21000649>
- Tadesse, T., & Admassu, M. (2006). *Occupational health and safety*. University of Gondar: Ethiopia Public Health Training Initiative. Retrieved from https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/health/ephti/library/lecture_notes/env_occupational_health_students/In_occ_health_safety_final.pdf on 20.04.2023.
- Tekin, A., Tekin, F., Suvaydan, F., Güler, G., & Hafizoğlu, E. (2021). İlkokul öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *MCBÜ Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi*, 32(2), 9-18.
- Topgöl, S., & Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 587-598.
- Toprakçı, E. (2001). Güç merkezleri açısından okulun örgütsel farklılıkları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 26(26), 277-287. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108501>
- Ustaoglu, E. (2020). *Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği üzerine bir çalışma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çankaya Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Uzun, S. S. (2019). *Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilinci* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Tarsus Üniversitesi, Mersin, Türkiye.
- Wright, S. (2011). The learning station: A holistic single-case study of an after school program to address the achievement gap. *Theses and Dissertations--Educational Policy Studies and Evaluation*. 33. Erişim adresi https://uknowledge.uky.edu/epe_etds/33 Erişim tarihi 15.04.2023.
- Yılmaz, F. (2009). İş sağlığı ve güvenliğinde okul eğitiminin önemi: Modern örnekler ışığında iş sağlığı ve güvenliği lisans eğitiminin ülkemizde uygulanabilirliği. *Kamu-İş*, 11(1), 107-138.
- Zainal, Z. (2007). Case study as a research method. *Jurnal Kemanusiaan*, 9, 1-6.